

ділянок з аукціону. Це призводить до виникнення корупційних схем отримання земельних ресурсів комерційними фірмами, які реалізують формально соціальні проекти та програми.

Враховуючи все зазначене вище, хотілося б зауважити, що менеджмент природоресурсних платежів потребує негайного перегляду як на загальнодержавному, так і на місцевому рівнях. Перш за все, необхідно провести ревізію діючого земельного та податкового законодавства та докорінно змінити принципи, покладені в основу розрахунку плати за землю. На нашу думку, економічно обґрунтованим був би перехід від грошової оцінки землі, як бази нарахування зазначених платежів до рентного принципу їх формування, що дозволило б більш повно враховувати інтереси місцевої громади шляхом встановлення прямої залежності між результатами діяльності суб'єктів господарювання та отриманою громадою компенсацією у вигляді плати за землю та інших платежів.

Література

1. Додаток № 1 до Рішення Сумської міської ради "Про міський бюджет на 2008 рік" від 23 січня 2008 року № 1174- МР.
2. Земельний кодекс України.

УДК 364.22

Кириленко О.П.,
д.е.н., проф., завідувач кафедри фінансів
Тернопільський національний
економічний університет

Фінансові аспекти подолання бідності в Україні

Подолання бідності в нашій країні визнано одним з найважливіших напрямків урядової політики на тривалу перспективу. У 2001 році була прийнята Стратегія подолання бідності в Україні, в якій визначено вихідні положення як самого поняття бідності, так і методів оцінки її рівня, вказано основні причини зубожіння населення та стратегічні напрямки подолання.

Виникнення та поширення бідності в Україні на початку 90-х років були спричинені зменшенням зайнятості населення, зростанням безробіття, низьким рівнем оплати праці та пенсійного забезпечення, нагромадженням заборгованості із заробітної плати та соціальних виплат, нерозвиненістю системи соціального страхування, відсутністю адресних соціальних допомог. Указані чинники мали безпосередній вплив на поглиблення бідності. Проте, за висновками фахівців, існувало ще багато інших причин поширення цього негативного соціально-економічного явища таких, як несправедливий розподіл доходів, що посилював диференціацію населення; слабка конкурентоспроможність вітчизняної продукції; зменшення

попиту на неї і внаслідок цього згортання виробництва; різке скорочення капітальних вкладень у розвиток виробництва тощо.

На сьогоднішній день проблема бідності набула особливої актуальності, оскільки вона стосується майже 13 млн. громадян України. Найбільш важкою є ситуація у сільській місцевості, де 40% населення проживає у бідності. Незважаючи на стабільне зростання доходів громадян протягом останніх років, показник бідності загалом по країні залишився незмінний – 28% населення [1].

Бідність в Україні має певні особливості, зумовлені специфікою розвитку країну пострадянський період. З одного боку, можна відзначити поширення бідності серед працюючого населення через низький рівень оплати праці, що є неприпустимим явищем для ринкової економіки. З іншого – існує велика кількість непрацездатних громадян, єдиним джерелом доходів для яких виступають мізерні виплати з державних фондів соціального призначення. У той же час однією з причин нестачі коштів для підвищення соціальних допомог є низький рівень оплати праці, який служить базою для нарахування обов'язкових внесків до соціальних фондів.

Отже, подолання бідності є складною і багатогранною проблемою, яка потребує проведення комплексу заходів у галузі економіки і соціальної політики. Ці заходи можна згрупувати навколо вирішення двох завдань: 1) створення необхідних умов для збільшення доходів і зростання економічної активності працездатних громадян; 2) підвищення ефективності соціальної підтримки незахищених і вразливих груп населення в процесі реформування системи соціального захисту. Як перше, так і друге завдання мають яскраво виражену фінансову спрямованість.

Збільшення доходів від трудової діяльності можна досягти насамперед за рахунок підвищення заробітної плати, яка повинна бути основним джерелом доходів працюючих громадян. Проте, і на сьогоднішній день лише 43% сукупних доходів населення формується за рахунок заробітної плати, що применшує її значення як основного засобу для життєдіяльності людини. Досить великими є доходи населення від соціальної допомоги та інших одержаних трансферів (38,8%), що також обмежує дію стимулюючої функції заробітної плати і не сприяє підвищенню професійної кваліфікації робочої сили та продуктивності праці. Якщо розглянути структуру операційних витрат (тобто собівартість продукції, робіт, послуг), то можна відзначити надзвичайно малу частку оплати праці – 5,8% [2]. Заробітна плати в Україні є занадто низькою порівняно з іншими країнами. Так, у 2005 році вона складала лише 10% від середнього показника серед усіх країн ЄС; у 2006 році середньомісячна заробітна плата в Україні була вдвічі меншою, ніж у Польщі [3,5 - 6].

Ми розділяємо думку тих науковців які вважають, що необхідно повернути заробітній платі роль основного чинника добробуту громадян [4]. Для цього треба суттєво підняти її рівень, посилити зв'язок між якістю та кількістю праці й оплатою, збільшити частку заробітної плати у собівартості та у складі доходів населення. Зростання економічної активності населення можливе за умов зменшення тіньового сектора, подолання корупції, створення сприятливих умов для розвитку бізнесу, в т.ч. малого, вдосконалення податкової системи, спрощення дозвільних процедур. Не випадково, що проблема подолання бідності пов'язується із формуванням у нашій державі середнього класу. Збільшення пропарку виробничого та фінансового капіталу, а також кількості осіб, які займаються підприємницькою діяльністю є обов'язковими умовами зменшення масштабів бідності.

Подальшого вдосконалення потребує діюча система соціальної підтримки непрацездатних, малозабезпечених громадян, багатодітних і неповних сімей та інших незахищених верств, яка включає широкий перелік виплат і пільг за рахунок державного і місцевих бюджетів, допомоги з фондів соціального призначення. Центральне місце у системі соціального забезпечення займає Пенсійний фонд України, на утриманні якого знаходяться 14 млн пенсіонерів, переважна частина яких і належить до категорії бідних через невеликий розмір пенсійних виплат, як не дозволяють їм задовольнити найнеобхідніші потреби. Основна проблема, пов'язана із функціонуванням Пенсійного фонду, - це його незбалансованість, спричинена зокрема особливостями у нарахуванні пенсійних внесків для окремих категорій працюючих, скороченням бази оподаткування пенсійними внесками внаслідок запровадження спрощеної системи оподаткування, низьким рівнем й тінізацією оплати праці, і у зв'язку з цим, невеликими надходженнями до Пенсійного фонду, несприятливими демографічними тенденціями.

Складність ситуації полягає в тому, що щорічні темпи росту заробітної плати і видатків Пенсійного фонду суттєво перевищують темпи росту ВВП як головного джерела цих виплат. У результаті - за останні сім років майже у два рази збільшилася частка видатків Пенсійного фонду у ВВП, проте це не сприяло суттєвому підвищенню пенсій для переважачої частини пенсіонерів [розраховано за даними 2, 5].

Таким чином, процес удосконалення пенсійного забезпечення тісно пов'язаний із підвищенням заробітної плати, посиленням стимулюючого впливу оплати праці не лише на рівень добробуту працюючих громадян, а й основи для визначення майбутньої пенсії. Ми вважаємо, що доцільно розглянути питання про збільшення пенсійного віку і трудового стажу, що є вкрай важливими в умовах сучасної демографічної ситуації. З метою послаблення соціальної нерівності і розшарування суспільства за розмірами доходів, необхідно зменшувати існуючу диференціацію пенсій для окремих категорій пенсіонерів. Для збалансування бюджету

Пенсійного фонду треба ввести обмеження на здійснення видатків, незабезпечених наявними доходами; розширити базу оподаткування обов'язковими внесками, у т. ч. за рахунок суб'єктів підприємницької діяльності, які використовують спрощену систему оподаткування.

Важливою складовою підтримки бідних громадян є соціальні пільги, перелік яких надзвичайно розгалужений, причому неадекватно тим фінансовим ресурсам, які знаходяться у розпорядженні держави. Система пільг загалом є громіздкою, непрозорою і неефективною. Тими чи іншими пільгами користується приблизно чверть населення країни, проте єдиного реєстру пільговиків немає, що не дає можливості їх обліковувати. Переважно пільги надаються не конкретним одержувачам, а операторам пільгових послуг (підприємствам транспорту, зв'язку, ЖКГ тощо). В зв'язку з цим практично неможливо визначити грошовий обсяг пільг, причому, якщо б задекларовані державою пільги надавалися у повному розмірі, то їх загальний обсяг було б важко уявити. Суттєвим недоліком діючого порядку фінансування пільг є відсутність науково обґрунтованих методик визначення їх грошового виразу, а також відсутність дієвого контролю за використанням одержаних операторами послуг компенсаційних сум. Єдиним можливим і реальним шляхом вирішення цієї проблеми є перехід до надання адресних соціальних допомог.

Література

1. Скоротити удвічі бідність // Урядовий кур'єр. – 2008. - № 72. – С. 5.
2. Статистичний щорічник України за 2006 рік. Державний комітет статистики України. – К., 2007.
3. Кайзер М. Чи не занадто низька в Україні заробітна плата? Та що можна було б зробити для її збільшення? / Представництво Світового банку в Україні, Білорусі та Молдові. Квітень 2007 року. – 20с.
4. Ковальчук Т., Черняк В. Бідність працюючого населення: шляхи подолання // Голос України. – 2007. 0 № 31.
5. Звіти про виконання бюджету Пенсійного фонду України за 2001-2007 роки.

УДК 336.225(072)

Кізіма А. Я.,
к.е.н., доцент кафедри податків
і фіскальної політики,
Тернопільський національний
економічний університет

Теоретичні аспекти державного податкового менеджменту

Для здійснення радикальних змін у суспільстві та реальних економічних перетворень необхідна адекватна система управління, яка змогла б на базі ринкових відносин і нових морально-етичних позицій забезпечити ефективність діяльності як підприємницьких, так і державних структур. Така система управління не виникне спонтанно, сама по собі, як результат прагнення до змін в економічній системі. Її створення є окремою проблемою, яка вимагає особливого аналізу та комплексного підходу до її вирішення.